

Memorandum gemeenteraadsverkiezingen 2024

We vragen aan alle politieke partijen in Tienen in het algemeen om de vorming van zorgzame buurten hoog op de politieke agenda te plaatsen en dat in de communicatie voor de verkiezingen van 2024 te benadrukken. In het bijzonder adviseren we de zorgzame buurten goed te organiseren door een bestaand burgerproject te professionaliseren en structureel te ondersteunen en door in te zetten op polyvalente buurthuizen.

1. Maatschappelijke nood

Onze algemene vraag is allerm minst origineel. De Vlaamse overheid verwacht hetzelfde van de lokale overheden (zie 2 hieronder), het Tiense stadsbestuur is zich hiervan bewust (zie 2), maar er moet nog veel gebeuren. De problemen waaraan de maatschappij met zorgzamebuurtwerking het hoofd moet proberen te bieden, zijn immers acuut. We denken aan de vergrijzing, waardoor over enkele decennia het aantal 85+'ers zal verdubbelen en dat van de 55+'ers met een derde zal toenemen, terwijl ons zorgsysteem nu al kraakt onder de hoge druk. We denken eveneens aan de problematiek van andere kwetsbare groepen waarvan de aantallen ook verder uitbreiden: mensen in kansarmoede, mensen met beperkingen, anderstalige nieuwkomers, mensen in de geestelijke zorg, langdurig zieken.

De noden worden onrustwekkend groter en de grenzen van het zorgsysteem zijn bijna bereikt. Daarom moeten we streven naar een maatschappelijk model waarin ook de burgers verantwoordelijkheden opnemen, onder begeleiding van professionelen en gesteund door de overheid.

2. Opdracht van de Vlaamse overheid

De Vlaamse overheid wil de geschetste problematiek aanpakken en zet daarom al langer in op de vermaatschappelijking van de zorg om tot zorgzame buurten te komen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het *Regeerakkoord 2019-2024*¹:

“De lokale besturen nemen ten volle hun regierol op inzake de vermaatschappelijking van de zorg. Dit betekent dat ze voluit ondersteuning geven aan de mantelzorgers, vrijwilligerszorg en buurtzorg. (...) We investeren in zorgzame buurten en ondersteunen lokale besturen hierin (...) (p. 100) We zorgen voor voldoende ontmoetingsplaatsen, ook digitale, en zetten in op de buurtgerichte benadering van de zorg.” (p. 100)

“We ondersteunen vrijwilligers en mantelzorgers en we investeren in zorgzame buurten zodat zorgverstrekkers en professionele karachten zich nog meer en beter op hun kerntaken kunnen richten.” (p. 102)

“We zetten verder in op het zo lang mogelijk thuis of in de buurt blijven wonen met aangepaste zorg, infrastructuur en technologische innovaties.” (p. 111)

¹ <http://docs.vlaamsparlement.be/docs/varia/regeerakkoord-2019-2024.pdf>

Eerder al was hier een wettelijk kader voor gecreëerd met het *decreet Lokaal Sociaal Beleid* (2018)². Zie bijvoorbeeld hoofdstuk 5 over de ‘Vermaatschappelijking van de lokale sociale hulp- en dienstverlening’:

“Artikel 13. Het lokaal bestuur neemt maatregelen die de vermaatschappelijking van de lokale sociale hulp- en dienstverlening stimuleren.

Artikel 14. Het lokaal bestuur organiseert initiatieven van vrijwillige en informele zorg, of ondersteunt en stimuleert dergelijke initiatieven die door lokale actoren of de bevolking georganiseerd worden.

Artikel 15. Het lokaal bestuur sensibiliseert de bevolking voor deelname aan, oprichting, organisatie of gebruik van de initiatieven van vrijwillige en informele zorg.”

De *website Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn, Volksgezondheid & Gezin*³ licht toe dat het geen afschuifoperatie mag worden:

“Vermaatschappelijking betekent niet dat de overheid haar verantwoordelijkheid afwentelt op de burger. Het betekent wel een fundamentele verschuiving in hoe zorg en welzijn wordt georganiseerd, omkaderd en gefinancierd. De overheid blijft een belangrijke rol spelen:

- Faciliterend, door de nodige instrumenten te ontwikkelen en aan te bieden
- Subsidiërend, door organisaties die nieuwe initiatieven ontwikkelen te financieren
- Organiserend, aan de hand van een uitgebreid netwerk aan professionele dienstverlening waar mensen een beroep op kunnen doen wanneer de eigen kracht of de informele zorg in de samenleving te kort schiet.”

“Het lokaal bestuur is door zijn nabijheid ook het best geplaatst om zorgzame buurten te realiseren waarin professionele hulp en informele zorg samen worden ingezet om de zorg die nodig is, waar te maken. Het daadwerkelijk ondersteunen of zelf organiseren van vrijwillige en informele zorg en het informeren en sensibiliseren van burgers is hierin cruciaal.”

“Door het versterken van het persoonlijke netwerk, komen (kwetsbare) mensen weer in hun kracht te staan en voelen ze zich verbonden met anderen. Sociale isolatie wordt zo doorbroken. Verschillende burgerinitiatieven leggen zich hierop toe en vormen een belangrijke partner naast het professionele zorgaanbod. Tal van vrijwilligers zetten zich in voor deze initiatieven, en brengen mensen (opnieuw) samen in een informeel netwerk. Dat kan op individueel niveau, maar ook op wijk- en buurtniveau.”

Het *Woonzorgdecreet*⁴ (2019) legt in het bijzonder de erkende woonzorgvoorzieningen op mee te werken aan de buurtgerichte zorg, door

“de sociale cohesie te versterken, vragen naar zorg en ondersteuning in de buurt op te vangen, gebruikers indien nodig toe te leiden naar gepaste zorg en ondersteuning of deze zelf op te nemen, maar ook de buurt actief te betrekken bij de werking van de voorziening door een actieve samenwerking op lokaal vlak (...) onder regie van het lokaalbestuur.”

²[https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1029068¶m=inhoud&ref=search&AVIDS=\)](https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1029068¶m=inhoud&ref=search&AVIDS=)

³ <https://www.departementwvg.be/vermaatschappelijking-van-de-lokale-sociale-hulp-en-dienstverlening>

⁴ <https://www.vlaanderen.be/inter/toolbox-toegankelijke-steden-en-gemeenten/welzijn-en-zorg/woonzorgdecreet>

Accenten die de overheid legt voor zorgzamebuurtwerking zijn: het creëren van zorgnetwerken waarin vrijwilligers een cruciale rol spelen (ondersteuning, detectie en toeleiding), de formele zorg beter op de informele afstemmen, regie in handen van lokale overheden, samenwerking tussen alle actoren, inzonderheid met de woonzorgvoorzieningen.

3. Intentie van het Tiense stadsbestuur

De stad Tienen sluit zich met haar meerjarenplan 2020-2025⁵ aan bij de intenties van de Vlaamse overheid en heeft zelfs enkele prioritaire beleidsdoelstellingen (BD's) opgenomen die in dat kader passen. De opvallendste is BD4. Hoewel de termen 'buurtgerichte zorg' en 'zorgzame buurt' er niet in worden gebruikt, blijkt uit de omschrijving van de doelstelling en het bijbehorende prioritaire actieplan ontegensprekelijk dat het daar wel om gaat:

“Prioritaire beleidsdoelstelling: BD4: Het inzetten op actief burgerschap en het werken aan buurten waar iedereen zich thuis voelt.

Kwalitatieve omschrijving: Wat ons allemaal verbindt, is de stad waarin we wonen, werken, verblijven en samenleven. De burgers maken de stad en die stad maken we samen. Wij willen Tienen verder laten uitgroeien tot een warme stad waarin iedereen zich thuis voelt, niemand uitgesloten wordt en iedereen zich betrokken voelt. Tienen wil een stad zijn waarin iedereen zichzelf kan zijn en waarin mensen elkaar graag ontmoeten en zorg dragen voor elkaar. Om de sociale cohesie, zelfredzaamheid en emancipatie van elke burger te verhogen, nemen we als stad een verbindende en faciliterende rol op waardoor burgers ertoe worden aangezet om acties en initiatieven te ondernemen die het (samen)leven in de buurten aangenamer maken. Samen met actieve burgers, verenigingen en andere partners werken we aan warme wijken en buurten waar het goed samenleven is.”

Prioritair actieplan: BD4-AP8: “Werken aan een sterke positieve identiteit van betrokkenheid en verbondenheid. We denken samen met de burgers na over de toekomst van hun buurt of wijk met de gezamenlijk agenda om dingen ten goede te veranderen. Daartoe stimuleren en ondersteunen we samenwerkingsinitiatieven die de buurtbeleving en het buurtgevoel ten goede komen. Wanneer burgers zich samen inzetten voor de opwaardering van hun buurt, gaan ze zich ook makkelijker vereenzelvigen met hun buurt en ontwikkelen ze vlugger een positieve (buurt)identiteit.”

Daarnaast zijn er nog BD's over domeinen waar buurtgerichte initiatieven een grote rol zouden kunnen spelen, m.n. voor het verbeteren van de situatie van mensen in (taal)armoede, dus vooral anderstalige nieuwkomers (BD11), kinderen in armoede (BD12) en senioren (BD13).

Wat wij voorstellen is dus zeker niet nieuw. En er zijn al inspanningen geleverd. Op 28 januari 2020 bijvoorbeeld hebben de burgemeester en de algemeen directeur namens de stad Tienen een intentieverklaring⁶ ondertekend om in Kuntich een woonzorgzone te creëren, met als specifieke doelstellingen “een ontschotting tussen de eerstelijnszorg en de residentiële zorg; inzetten op de strijd tegen vereenzaming; een intensere samenwerking met vrijwilligersorganisaties en professionele hulpverlening”. Het Kuntichcomité en het woonzorgcentrum Keienhof hebben daar sindsdien al systematisch aan gewerkt, maar de resultaten blijven beperkt. Een woonzorgzone is er zeker nog niet. Net zomin als er in Tienen sprake is van een door de stad geregisseerde zorgzamebuurtwerking.

⁵ <https://www.tienen.be/beleidsplan-stad-en-ocmw-tienen-2020-2025>

⁶ *Oprichting van een woonzorgzone Kuntich. Intentieverklaring.* Tienen 28 januari 2020. Namens de stad ondertekend door burgemeester Katrien Partyka en algemeen directeur Patricia Willems.

De stad neemt wel deel aan het project Zorgzame Buurten van de Vlaamse regering, maar dat is beperkt in tijd (loopt af op 1 maart 2024) en in actieradius (Tienen-Noord, vooral rond Park Passionisten). We hebben wel de intentie om de ZB-werking na 1 maart te integreren in die van BVBT.

4. Zorg voor zorgzamebuurtwerking

Om in Groot-Tienen een zorgzamebuurtwerking op te zetten, dus om de regionale opdracht en het eigen beleid uit te voeren, kan de lokale overheid twee wegen bewandelen: zelf iets organiseren of een bestaand project helpen uitbouwen en professionaliseren. We doelen op Buren voor Buren Tienen⁷, waar een aantal burgers al sinds 2020 aan werken, en dat intussen gesteund wordt door een veertigtal organisaties. Ook het project Zorgzame Buurten in Tienen-Noord heeft eraan bijgedragen.

4.1 Wat?

De basis van Buren Voor Buren is een zorgnetwerk dat kan gemobiliseerd worden voor burenhulp, maar indien gewenst en mogelijk ook voor andere initiatieven.

Zorgnetwerk

Het model van Buren voor Buren is heel eenvoudig. Om kwetsbare mensen te ondersteunen, incl. om ervoor te zorgen dat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen, leggen we als aanvulling op de professionele, 'formele' zorg een netwerk aan van vrijwilligers: mensen die nu en dan buurtbewoners willen ondersteunen. Het gaat bij deze 'burenhulp' in de eerste plaats om het 'kleine helpen' (kleine klussen, een boodschap doen, eenvoudige computerhulp...), maar ook om gezelschap houden, informatie geven, problemen signaleren, mensen die ze zelf niet kunnen helpen, toeleiden naar bevoegde instanties.

Andere zorgzamebuurtinitiatieven

Vanuit dit netwerk *kunnen* tal van andere activiteiten georganiseerd worden om een buurt zorgzamer te maken. Wat er precies gedaan wordt, hangt af van de buurt, van de faciliteiten die al aanwezig zijn, van de verenigingen die er al actief zijn, van de mogelijkheden en wensen van de aangesloten vrijwilligers. Voorbeelden zijn: huiswerkbegeleiding voor kinderen die het moeilijk hebben, conversatieduo's om anderstalige nieuwkomers (broodnodige) bijkomende oefenkansen te geven, mensen leren fietsen, inzamelacties om kwetsbare gezinnen te ondersteunen, activiteiten om de digitale kloof te overbruggen... Daarmee help je niet enkel, je verstevigt ook de samenhang in de buurt. Bij andere activiteiten ligt de klemtoon op die verbinding, door mensen te verbinden help je ze natuurlijk ook. Voorbeelden hiervan zijn: helpen runnen van een buurtrestaurant, buurtfeesten, burenbabbels, seniorenwerking, samen eten/koken, wijkateliers...

Om kinderen ook een stem te geven en te leren zich te engageren voor zorgzame buurten, streven we naar de oprichting van een Kinderparlement (voorzien voor 2024). Het zou mooi zijn als in elk buurt een werking kon opgestart worden (zoals in Kumtich).

4.2 Organisatiestructuur

Voorlopig opzet:

- Buren voor Buren volgt voorlopig de indeling van de Lazuur in 19 buurten (de 'contreien' van de Lazuur).
- De stadscoördinator (duo?, 1 VTE), bijgestaan door minstens één buurtwerker (1 VTE).

⁷ <https://www.burenvorburentienen.be>

- Elke buurt heeft een buurtcoördinator (of een buurtcoördinatorenduo, -trio..): een van de vrijwilligers als link tussen de buurt en de stadscoördinator.
- De buurtcoördinatoren organiseren regelmatig overlegmomenten voor de vrijwilligers van hun buurt. We zouden dit een buurtraad kunnen noemen.
- De buurtcoördinatoren overleggen regelmatig onderling in een coördinatorenraad.
- Een beperkte stuurgroep bepaalt het beleid.
- De adviesraad bestaat uit deskundigen van de organisaties met wie we samenwerken (anderstalige nieuwkomers, geestelijke zorg, gehandicaptenzorg, seniorenproblematiek...). Momenteel (oktober 2023) kan Buren voor Buren al bij een kleine veertig organisaties of instanties aankloppen.

4.3 Instrument voor samenwerking met overheid en andere organisaties

Buren voor Buren is een instrument voor zorgzamebuurtwerking, maar tegelijk voor overleg en samenwerking op verschillende niveaus.

Vooral met de coördinatorenraad verzamelen we informatie uit alle buurten. In de regelmatige samenkomsten kunnen de buurtcoördinatoren rapporteren over lokale bezorgdheden of problemen inzake zorg, veiligheid, mobiliteit, toegankelijkheid, enz. Die informatie kan doorgespeeld worden naar de overheid of naar andere betrokken organisaties, o.m. door een vertegenwoordiging in bestaande overlegorganen als ELZOH, Integratieoverleg en de stedelijke 'netwerken' (de vroegere adviesraden). Op die manier helpen we de kloof tussen informele en formele zorg (in brede zin) en die tussen de organisaties onderling structureel te overbruggen.

De samenwerking tussen de organisaties kan veel vormen aannemen: informatie uitwisselen, toeleiden naar elkaar, elkaars standpunten helpen uitdragen. Zelfs personeel uitwisselen behoort tot de mogelijkheden. Verenigingen proberen allemaal een eigen vrijwilligersbestand uit te bouwen en de meeste klagen erover hoe moeilijk dat is (geworden). Als Buren voor Buren over het hele grondgebied één grote pool van vrijwilligers heeft samengesteld, dan valt er toch aan te denken dat verenigingen die eens nood hebben aan (bijkomende) vrijwilligers, aankloppen bij Buren voor Buren. Een dergelijk samenwerkingsverband bestaat al tussen Buren voor Buren Kuntich en Bezorgd Om Mensen. Als BOM voor bepaalde activiteiten of in bepaalde situaties nood heeft aan bijkomende vrijwilligers, mogen ze altijd polsen of Kuntich die niet kan leveren. In het verleden zijn zo al Kuntichse vrijwilligers uitgezonden voor twee sinterklaasacties en voor hulp na een overstroming.

Buren voor Buren: mensen helpen elkaar, verenigingen helpen elkaar.

5 Zorg voor infrastructuur voor zorgzame buurten: buurthuizen

Een zorgzame buurt heeft ook aangepaste infrastructuur nodig, in het bijzonder ruimtes voor ontmoeting, die meer bieden dan de huidige 'ontmoetingscentra' doen.

Willen we de werking zoals hierboven geschetst realiseren, dan volstaat het niet als professionelen en vrijwilligers kwetsbare mensen thuis assistentie bieden. Er zijn ook *plekken* nodig waar mensen terecht kunnen voor bepaalde diensten en voor allerlei gemeenschapsactiviteiten.

Met bijvoorbeeld de doelgroep van de senioren voor ogen of de vereenzamingsproblematiek in het algemeen, is het duidelijk dat we buurthuizen nodig hebben waar mensen alle dagen kunnen binnen- en buitenlopen, voor sociaal contact, maar ook voor:

- ontmoeting in een veilige, warme omgeving

- ontspanning: vrijetijdsbesteding
- ontplooiing: vormingsmomenten
- informatie en advies (zorgloket)
- sociaal restaurant
- vrij internet, vrij gebruik pc's
- ondersteuning: beperkte medische hulp, administratieve hulp
- hygiënische faciliteiten (bv. douche)
- als die diensten in de buurt ontbreken, ook: betaalautomaat, afhaaldienst online bestellingen, kapper, manicure, pedicure, wassalon...

De huidige 'ontmoetingscentra' in Tienen zijn veelal zalencomplexen die verenigingen kunnen huren voor feesten en evenementen. Wij pleiten voor actieve buurthuizen, genre Pand 10, maar nog breder opgezet en verspreid over de buurten.

**Zorg voor zorgzamebuurtwerking.
Zorg daarom ook voor buurthuizen.**

Dat vragen u:

ACOD Afdeling Tienen
 Alexianen Zorggroep Tienen
 Begeleid Wonen Tienen
 Bezorgd Om Mensen
 Buren voor Buren Tienen
 Buurkracht
 CAW Tienen
 CD&V Senioren
 Curieus
 Chiro 't Klontje
 De Kerstvrienden
 De Koepel
 Erm 'n Erm
 Gezonde buurt Zuidoost-Hageland CM
 Groepspraktijk Hageland
 i-Mens
 Jeugd en Plezier
 Kuntichcomité
 Landelijke Gilde Kuntich
 OKRA Sint-Germanus
 OKRA Trefpunt Kuntich
 opgewekTienen

OverKop Tienen
 Platform of Integration
 Samana Vlaams-Brabant en Brussel
 Senioren ANDERS - LMPlus
 Senioren Vissenaken
 Seniorenbond Sint-Margriete-Houtem
 Socialistische gepensioneerden Sint-Margriete-Houtem
 Solidaris Brabant
 S-Plus Tienen
 Taal in Praktijk
 TienenSolidair
 Tiense Wereldvrouwen
 Toegankelijk Tienen
 Verbonden in ZOHrg
 Vief
 Wijkcomité Kapucijnenplein
 Wijkgezondheidscentrum Vierkappes
 WZC De Gouden Jaren
 WZC Twee Poorten

31/10/2023